

SAINT-DENIS ÚTJÁN

C Z O P F Á R O N

„Montjoie Saint-Denis!”

A középkori Francia Királyság csatakiáltása

Migránsok és szélsőbaloldaliak foglalták el a Saint-Denis-székesegyházat, Franciaország patrónusának templomát és királyainak egykori nyughelyét, hogy a kormány bevándorlási törvénytervezete ellen tiltakozzanak – olvashattuk a hírt 2018. március végén. Az esti mise elmaradt, a katedrális bezárták. Nem incidens ez, hanem jel.

Életünket jelentős helyek és időpontok bűvkörében éljük. Amit az idő tetlen áramlása elsodorna, azt kövekkel rögzítjük a tér egy kitüntetett pontjához. Sírköveink, diadalíveink, templomaink olyan helyek, amelyekhez újra és újra visszatérünk, hogy felelevenítsünk valamit. Egy félreeső pad sem csupán egy pad többé, ha ott kérték meg valakinek a kezét. Még egy régi tölgyfa is válhat az emlékezet helyévé, ha – mint Ábrahám tette Móre terebintjénél – az árnyékában a tér birtokbavételének igényét kövekkel rögzítik. De *sosem a hely az érdekes, hanem a hely szelleme*, nem a síron vagy az oltáron égő gyertya az érdekes, hanem az igény, amellyel visszatérnek hozzá, hogy újra és újra meggyűjtsák. Az élet folytonossága akkor szakad meg, ha a szellem végleg elveszíti kapcsolatát térrel és idővel, és többé nem tér vissza a jelentős helyekre, nem jár többé a város utcáin.

„Ó, mily elhagyottan ül a város, amely egykor tele volt néppel! Olyan, mint az özvegy, bár nagy volt a népek között” – hangzik el Jeremiás szava (Sir. 1,1) a francia király ravatala előtt.¹ A fáklafényben úszó Notre-Dame-ból azután sűrű tömeg kíséri ki a tetet a Saint-Denis-kapun, ott, ahol egykor bevonult a városba. Ma is ugyanaz a ruha van rajta, ugyanott, ugyanakkor.² A menet a Saint-Denis-apátságához ér, ahol ősei között helyezik végső nyughelyére a megholtat.

Másnap, advent első napján az ifjú trónörökös elmegy ugyanazokhoz a kövekhez, elmond egy imát, majd a holt királyok közül a Saint-Denis-ből indul el királyi útjára. Azúrkék égbolt és arany liliomok alatt vonul be baldachinjával együtt a Saint-Denis-kapun. A város utcáit erő tölti be. A harsonák jelzik, hogy ismét térré vált az idő. Az ujjongó halandók zsvajánál valami mélyebb, szinte mozdulatlan áramlás zúg bennük, ami ünnepélyességében már-már a csenddel határos.

Hierarchikus rendben közelednek a méltóságok, köztük kilenc lovag, a pogány Caesar, Nagy Sándor, Hektór, a keresztény Nagy Károly, Artúr király és Boullion Gottfried, valamint a zsidó Józsué, Júdás Makkabeus és Dávid király.³ Itt a helyük akkor, amikor megifjodik ez a föld. Minden újjászületik, de csak azután, hogy a Saint-Denis-katedrális szent falai közül elindult az új király, és mindenki láthatta: nem tört meg a folytonosság, a király érkezik. Advent van.

1 A *Párizsi polgár* a sirmalmak felidézésekor hagyományt követve Jeremiás prófétának tulajdonítja ezeket a szavakat (*Journal d'un bourgeois de Paris de 1405 à 1449*, s. a. r. és jegyz. Colette BEAUNE, Lettres gothiques, Paris, 1990, 366 [a továbbiakban: JB]).

2 A temetési menetek és a királybevonulások útvonala egybeesett, irányuk azonban ellentétes volt – mindez a folytonosságot volt hivatott hangsúlyozni (JB, 178–181; vö. NOVÁK Veronika: *Hírek, hatalom, társadalom. Információáramlás Párizsban a középkor végén*, Gondolat–Infonia, Budapest, 2007, 134).

3 JB, 587. A király díszkíséretében az egyetemes lovagság képviselőiként jelenik meg a kilenc hős, akikre a középkorban a lovagi erények példaképeiként tekintettek.

Szakralitás – II. Valois Henrik francia király és felesége, Medici Katalin szarkofágja a Saint-Denis katedrálisban (Wikimedia Commons)

A baldachint kézről kézre adják a céhek, amelyek ezt a megtiszteltetést kiharcolták maguknak. Épp, mint a körmenetben. A király teste egy gótikus szent-ségtartó eleganciájával érkezik meg a Notre-Dame-hoz.⁴ Tegnap innen indult, ma ide tért vissza.

A királyi bevonulások *Párizsi polgár* által leírt menete számunkra a szellemi újjászületés szimbolikus útját jelöli ki, amit a Saint-Denis-ben tüntetők ellenkezése közepette végig kell járnunk. Ők a korlátlan bevándorlás hívei: a tőke és a munkaerő szabad áramlására hivatkoznak és a gyarmatosítás bűneit emlegetik, de víziójuk egy visszájára fordított imperializmus határtalan, profán térélményén alapul, amely szerint minden átjárható, nincsenek sem határok, sem szent helyek, csak végtelen, „akadálymentesített” sivatag.⁵ Ide vezetett a forradalmi fejlődés, ami – miként Michelet is írja – megsemmisítette a teret és az időt. Az emberek ugyanis egyszerre „elfeledték mindazt, amiért azelőtt megölették volna magokat, a szülőföldet, a vidéki hagyományt, a legendát. Az idő eltűnt, a távolság eltűnt, eltűnt e két anyagi feltétel, amelynek az emberi élet alávetettett [...] Különös *vita nuova* [...], mely az egész Forradalomnak bizonyos álomszerű jelleget kölcsönöz, hol elragadtatót, hol borzasztót [...] Az idő és távolság nem létezett a Forradalomra nézve.”⁶ Azaz idővé vált a tér.

1789-ben Franciaország a népek humanitárius megváltójaként támadt fel – állítja a francia történetíró, hozzátéve: „Ez a nemzet, amely így a világ menhelyének is tekinthető, több mint nemzet, maga az élő testvériség.” A dolgok rendje, hogy a saját nacionalizmusát is meghaladó forradalom a „világ menhelyévé” és a népek szekuláris „megváltójává” teszi Franciaországot.⁷ Ez a „meg-

4 A *Párizsi polgár* is az úrnapi körmenethez hasonlítja a király bevonulását (JB, 586).

5 Mircea ELIADE: *Szent és profán. A vallási lényegről*, ford. BERÉNYI Gábor, Európa, Budapest, 1996, 16.

6 Jules MICHELET: *A francia forradalom története* [1879] II. ford. DE GERANDO Antonina – STEIN János, Kolozsvár, 1884, 276.

7 Idézi MISKOLCZY Ambrus: *Jules Michelet, a próféta és a tanár*, Aetas1999/1–2., 275.

váltás” is halállal kezdődik, de a szenvedés nem érhet véget mindaddig, amíg a „hitetlen inkvizíció” politikai papsága földi poklot és mennyországot akar – a francia forradalmárokhöz hasonlóan, akik kiszórták sírjaikból a királyok maradványait és tömegsírba hányták azokat.

Kései követőjükként ezért érvelhetett úgy az egyik tüntető, hogy a migránsok és baloldaliak csődületének már „nem volt mit megszenteltlenítenie” a Saint-Denis-székesegyházban.⁸ A barbárok vertikális és horizontális betörése⁹ a keresztény civilizáció elleni forradalom folyamatában eggyé vált, ami realista magyarázatokon túl magyarázhatja a *baloldal és a bevándorlók oltár előtt kötött szövetségét*. Ha ezek után „maurrasizmus” felháborodni a királyok sírjainak megszenteltlenítésén – ahogy egy baloldali képviselő állította –, akkor hátra kell lépnünk, hogy nagyobb összefüggéseket láthassunk meg. Tegyük fel a kérdést: a hitetlen, de király(ság)párti Charles Maurras vajon miért ragaszkodott a katolicizmushoz? És tovább: mi magyarázza, hogy a szekuláris Franciaországban a baloldaliak és migránsok éppen egy katedrálisban tiltakoznak egy bevándorlási törvénytervezet ellen?

Miközben azt hisszük, Európában már nincs mit megszenteltleníteni s már minden elhasználódott, lejáratódott a kultúránkban, valójában képtelenek vagyunk elszakadni keresztény gyökereinktől.

Európánk, ha jelenleg olyan is, amilyen, még birtokba veheti örökségét. Látszólag szétzilálódott kultúránkban láthatatlan szálak kötik össze katedrálisaink csúcsíveit a hétköznapi emberek viselkedésével, még akkor is, ha ezek elvékonyodtak az elmúlt századokban. Antall József megfogalmazása szerint „Európában az ateista is keresztény”.

De kultúránk rejtett erőforrásai önmagukba záródnak, ha mi – az *örökösök* – nem nyílunk meg nekik. Helyeinket és toposzainkat, tereinket és szövegeinket újra meg kell termékenyíteniünk aktív jelenlétünkkel és figyelmünkkel. Bizonyos kitüntetett pillanatokban vissza kell térnünk saját szent helyeinkre és szövegheleinkre; egyszóval a vasárnap esti mise semmiképpen nem maradhat el

a migránsok tüntetése miatt – mint ahogy az Saint-Denis-ben történt. A politikai test lélek, vagyis (vallási ihletettséggű) kultúra nélkül bomlásnak indul, ezért ki kell mondanunk: Európa keresztény kell hogy legyen. Egész kultúránk erre az alapra épült, és a modern ideológiák összes erőfeszítése együtt sem nem tette mássá, csupán elhalványítani és tagadni volt képes ezt az eredetet.

A kultúra (ami a latinban művelést jelent) nem cserépedény, hanem faze-kasság; nem könyv, hanem olvasás; nem bámészkodás, hanem aktív jelenlét. A kultúrát nem nézegetni kell, hanem „csinálni”, mert ha ezáltal élő kapcsolatot teremtünk a múlt és a jövő között, az élet folytonossága nem szakadhat meg. Menetünkben tűnik majd Caesar, Nagy Károly, Dávid király és mindenki, aki nélkül hiányérzetünk lenne. A görög–római és zsidó–keresztény egység: Európa.

Az a szóbeszéd járja, hogy az ősök nyughelyéről már fel is kerekedett az ünnepi menet – de hát az emberek mondanak mindent... A lankadt szél még a tegnapi gyászlobogókat lebegteti fölöttünk, amikor alig kivehetően beszűrődik egy hang a Saint-Denis-kapu felől: „Áldott, aki az Úr nevében jön!” (Mt 21,9) Megszólalnak a harsonák. Álljatok be a menetbe, legyen zöld ág a kezetekben, egészen az oltár szarváig! Zsoltárszóval vonulnak a Notre-Dame-ba.

Álljatok be a menetbe!

látszólag szétzilálódott
kultúránkban láthatatlan
szálak kötik össze katedrálisaink
csúcsíveit a hétköznapi
emberek viselkedésével

8 Marine Le Pen Twitter-bejegyzésére reagált így Éric Coquerel, a szélsőbaloldali Engedetlen Franciaország tagja, aki Seine-Saint-Denis megye első választókerületének képviselője, s maga is részt vett a demonstráción.

9 José ORTEGA Y GASSET: *A tömegek lázadása* [1930] ford. SCHOLCZ László, Pont Könyvkereskedés, Budapest, 1995, 47.